ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/323167941

Una llengua mitjana europea per als joves: les 'micropolítiques' imprescindibles per al català [Transmitting a European Medium-Sized Language to Young People: Key Micro-Policies fo...

Chapter · December 2017

CITATIONS
0

READS
327

1 author:

Albert Bastardas-Boada
University of Barcelona

168 PUBLICATIONS **505** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Project THE (INTER)GENERATIONAL EVOLUTION OF BILINGUALIZATIONS: LANGUAGE CONTEXTS, MAINTENANCE AND SHIFT View project

Project Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law View project

All content following this page was uploaded by Albert Bastardas-Boada on 25 February 2020.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Una llengua mitjana europea per als joves: les «micropolítiques» imprescindibles per al català

Albert Bastardas i Boada
Universitat de Barcelona

1. El projecte sobre les llengües mitjanes

Un dels debats recurrents a l'hora de conceptualitzar la situació sociolingüística del català ha estat si l'havíem de concebre com a corresponent a una llengua minoritària més, posant-la en el mateix cistell que llengües amb molts menys parlants i funcions potencials, o bé en el de les llengües de demografia semblant però que disposaven d'estats propis i amb un alt grau de normalitat i estabilitat. Certament el cas català és singular, perquè no s'adequa exactament ni a un cistell ni a l'altre. Si pensem en «i» i no en «o» podríem potser dir que el català és una llengua mitjana *i* minoritzada, un cas no gaire habitual a Europa. És a dir, té tants o més parlants com el danès, el suec, el finès, el letó, etc., però viu en unes condicions amb factors presents habitualment en els processos típics de minorització. I tant pel que fa als aspectes polítics com en els demolingüístics.

El que històricament ha estat més habitual és considerar el català com a llengua minoritària. De fet, la majoria de la població d'origen catalanoparlant pensaven –i molts potser encara ho pensen– que parlen una llengua «petita». Fins i tot algun president de l'IEC l'ha anomenada així. En un moment donat, però, vam considerar que fora interessant provar de conceptualitzar-la com una llengua no minoritària/minoritzada i comparar la seva situació amb la d'altres idiomes europeus o occidentals d'una demografia semblant, tinguessin o no independència política. Es tractava de saber quines eren les mancances fonamentals que causaven aquesta diferent situació del català i que provoquen preocupació sobre el seu grau d'ús en la seva pròpia societat i sobre la seva evolució futura.

1.1. Polítiques lingüístiques: macro i micro

En els altres casos semblants, l'estudi de les seves polítiques lingüístiques permet algunes comparacions útils, però no per inspirar en la seva totalitat les intervencions que demanaria un cas com el català. El fet de la manca de plena sobirania política i el de les grans migracions del segle XX i de principis del XXI, amb desplaçaments de poblacions majoritàriament d'àrees castellanoparlants, crea una ecologia sociolingüística realment complexa i no fàcil de poder organitzar i d'intervenir-hi, si cal. A part dels usos més directament dependents de les institucions oficials, la bilingüització històrica en castellà de la població d'origen catalanoparlant fa que la majoria de les relacions socials intergrupals tendeixin, en general, a fer-se més en castellà que no pas en català. El català, doncs, pot ser vist com a inútil i superflu per part de les poblacions que no el tenen com a llengua inicial, donat que, fora d'alguns requisits oficials i d'algunes empreses, poden viure habitualment sense fer-ne gairebé mai ús, ja que el castellà és funcional pràcticament arreu. Si en desenvolupen la comprensió –sempre més fàcil de produir– registren poques pressions contextuals més per a la seva adaptació lingüística –fins i tot en àrees de clara majoria d'origen catalanoparlant–, ja que sempre podran tenir intercomunicació en castellà. De fet, a la pràctica, fora dels àmbits educatius estrictes, la seva bilingüització emissora i el seu ús del català en els àmbits socials quotidians és de fet voluntària, cosa per la qual cal agrair el nombre no menyspreable de persones que fan aquest pas.

Aquesta mena de situació, atípica en altres comunitats mitjanes europees, demana també probablement polítiques i intervencions diferents a les habituals en la resta de casos. De fet, les dutes a terme fins ara mostren els seus límits, i cal de manera urgent estudiar i reflexionar sobre les causes d'aquesta evolució, i ser imaginatius en la invenció de noves estratègies d'intervenció que poguessin facilitar i promoure un grau més alt d'ús del català que en el moment present. Fruit d'aquesta preocupació surt la necessària distinció entre macro i micropolítiques, i proposo que aquesta darrera aproximació sigui imaginada, estudiada, experimentada i duta a la pràctica en general, si volem intentar avançar a partir de la situació actual. Vol dir això que no només s'ha de fer atenció a les comunicacions «institucionalitzades» –les de les organitzacions oficials i no oficials– sinó també a les «individualitzades» –les que tenen lloc entre els individus particulars en la vida diària. De fet és aquí on es juga l'augment o la reducció dels usos de les llengües i, per tant, ha de ser el centre d'intervenció prioritària. El que passa, però, és que les accions que es puguin dur a terme en aquest pla no són fàcils, ja que s'ha d'aconseguir influir i convèncer les persones, que, al capdavall, són les que individualment poden decidir quin codi usaran en

una interacció específica. I això no sempre s'aconsegueix només per les vies institucionalitzades típiques dels usos oficials –en especial en situacions com la catalana–, sinó que poden caldre altres estratègies micro.

El que ve a continuació és basat en l'informe que vaig redactar com a president de la comissió del Consell Social de la Llengua Catalana que va elaborar el document «Recomanacions al Govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut»,[1] aprovat pràcticament de forma unànime per aquest organisme el 2009. Malgrat això, la difusió d'aquest informe ha estat pobra, i el cas que se n'ha fet des dels diferents governs de la Generalitat de Catalunya, més aviat minso. Per això em sembla útil de divulgar-lo per a una discussió pública més extensa, dins d'aquesta crida en favor especialment del que podríem anomenar «micropolítiques». Bàsicament, les idees que s'hi exposen estan pensades per a la situació de Catalunya, tot i que, evidentment, potser amb les adaptacions oportunes, poden ser traslladables a la resta dels territoris de la llengua catalana.[2]

1. La comissió, a part de per mi mateix, estava formada per Agnès Russiñol i Amat (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya), M. Bruguers Jardí i Anguera (Mesa de Televisió Local, Xarxa Audiovisual Local), Santiago J. Castellà i Surribas (Xarxa d'Universitats Institut Joan Lluís Vives), Lluís Gendrau i Julià (APPEC), Jordi Roig i Bonet (Petita i Mitjana Empresa de Catalunya, PIMEC-SEFES), i Maria Mora i Radó (Dept. Relacions Laborals i Afers Socials Foment del Treball Nacional). També van ser consultats com a experts Joan Pujolar i Cos (UOC), Isaac González i Balletbò (UOC), Pau Serracant (Observatori de la Joventut), David Vila Ros (Tallers per la llengua), Sònia Llinàs i Gemma Ponsa (Plataforma per la llengua), Amado Alarcón (URV), Isidor Marí i Mayans (UOC), i Angelina Puig i Valls (Servei d'Ocupació de Catalunya). També hi van participar representants d'empreses privades i altres entitats.

Podeu trobar l'informe complet, amb els annexos dels especialistes, i les aportacions dels altres membres de la comissió, a <http://llengua.gencat.cat/permalink/22bdfa77-538c-11e4-a65d-000c29cdf219>.

2. A partir del document de síntesi de les diverses recerques existents en aquell moment, elaborat pel Servei d'Informació, Difusió i Estudis de la Secretaria de Política Lingüística (SIDE, 2008), que es va adoptar com a document de partida, es van establir que algunes de les problemàtiques principalment identificades i que demanaven una actuació prioritària sobre els joves eren:

1) En el pla de l'ús lingüístic:

a) que «són la franja més capacitada per utilitzar el català en tots els àmbits i contextos, i són els que menys la fan servir» (pàg. 4). Per exemple, s'observa que «sobre l'ús del català fora de la llar, […] excepte en el cas d'amb els companys de feina, la població d'entre 15 i 29 anys també fa servir menys la llengua que el conjunt de la població» (pàg. 5);

b) que en l'àmbit metropolità, on resideix la majoria de la població de Catalunya i amb forta influència donada la seva centralitat i «capitalitat», l'ús del català per part dels joves és molt més baix i clarament minoritari (26 %) que en el conjunt;

c) que en els encontres socials «la tendència és usar el castellà en el primer moment de contacte i amb els castellanoparlants», ja que «el desig de prioritzar la comunicació fàcil i la convivència per sobre de l'idioma s'imposa la majoria de vegades», cosa que afavoreix l'ús del castellà en detriment del català, ja que en el primer cas «es dona per descomptat que l'entén tothom» (pàg. 8);

2. Les actuacions sobre les comunicacions individualitzades

Per començar, en el pla de les poblacions tres semblen ser fonamentalment els grans grups que haurien de ser distingits i sobre els quals el Govern de la Generalitat de Catalunya hauria de prioritzar les seves accions en matèria de política lingüística per a la joventut. La primera, sobre el grup d'L1 (o llengua inicial) catalana i els seus usos intergrupals, a fi d'aconseguir una facilitació social superior del català en no canviar de llengua tan automàticament davant d'un interlocutor percebut com a «no catalanoparlant». La segona, sobre el grup d'L1 castellana provinent de les migracions peninsulars del segle passat, a fi d'arribar a un desenvolupament òptim de les competències en català i a la instauració també d'hàbits més favorables que els d'ara a l'ús social d'aquesta llengua. La tercera, sobre el conjunt –divers, és clar– dels grups d'altres llengües procedents de les darreres migracions –que poden incloure els hispanòfons sud-americans– per tal de: *a*) fer-los arribar una visió acollidora i alhora positiva de la singularitat lingüística catalana (que els tregui la percepció negativa que sobre el català hagin pogut construir), *b*) ajudar-los eficaçment en el procés d'adaptació social i lingüística, i *c*) vetllar perquè la seva població infantil i juvenil aconsegueixi realment de desenvolupar les màximes competències en català i en faci un ús social normal.

3. El grup de llengua inicial catalana

3.1. El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals del grup d'L1 catalana: a) la instauració

Pel que fa al grup de llengua inicial catalana, la tendència força general i (quasi)automàtica a l'ús del castellà –en lloc del català– en una interacció amb una persona que perceben i/o categoritzen com a «no parlant del

d) que en el cas del consum mediàtic, lúdicoelectrònic i en el de la premsa el català és clarament també minoritari respecte del del castellà (pàg. 7);

2) Pel que fa a les capacitats lingüístiques:

e) que el percentatge de l'assoliment de la competència de l'expressió oral al final del primer cicle de l'ESO no és pas general (65 %), com tampoc no ho és l'expressió escrita (50 %) (pàg. 3);

f) que «el model escolar ha tingut poc pes en els usos lingüístics més individualitzats», ja que «la competència lingüística que s'adquireix a l'escola i la competència necessària per tal d'utilitzar una llengua amb normalitat a la vida quotidiana no es corresponen», i que, «fora de les activitats més dirigides, els infants i joves castellanoparlants inicials continuen instal·lats en la seva llengua familiar, i els catalanoparlants continuen tenint més tendència a passar-se al castellà» (pàg. 9).

català» ve de lluny i és un comportament ben instaurat en el conjunt de la societat catalana. Els efectes que això comporta per a la bilingüització efectiva dels joves de llengua inicial no catalana són clars: si ja t'adaptes tu no cal tant que m'adapti jo. És a dir, si ets tu qui parles amb la teva L2 ja no cal que jo parli amb la meva L2. El resultat d'aquesta situació és una evolució negativa per a l'ús del català fins i tot en aquells casos en què la distribució de les poblacions segons l'origen lingüístic no presenta una separació radical sinó més aviat de mescla i d'interrelació equilibrades, o bé amb relativa majoria d'origen catalanoparlant. Això repercuteix aleshores sobre el nivell de col·loquialització del català dels individus que no el tenen com a llengua primera –ja que no el poden practicar tant en contextos informals– i els pot condemnar a sentir-s'hi incòmodes i insegurs.

A hores d'ara, i després de les distintes campanyes que periòdicament s'han anat duent a terme sobre aquesta qüestió, cal concloure que l'actuació per a la modificació d'aquest costum que té tendència a transmetre's intergeneracionalment ha de passar també per accions de proximitat i més personalitzades que: *a*) evitin la instauració de l'hàbit esmentat i afavoreixin l'ús intergrupal del català com a llengua comuna, i *b*) portin l'hàbit a la consciència dels individus i els ensenyin els camins per canviar-lo, en aquells casos en què ja s'ha instaurat.

Certament, aquí la població adulta hi té també una responsabilitat extraordinària, ja que és amb tota probabilitat dels mateixos pares i mares o parents i mestres o professors d'on els infants i joves treuen l'exemple de l'ús del castellà amb altres persones, la gran majoria dels quals, com a mínim, també entenen avui el català. El problema, per tant, és enrevessat i s'hi hauria de dedicar la màxima atenció quant a recerca i experimentació.

Una de les possibles accions més eficaces en aquest sentit podria ser la instauració d'una norma general «persona ja en edat escolar o jove» = «llengua catalana». És a dir, en el moment actual sembla com si la població de llengua inicial catalana ignorés que tots els infants de Catalunya s'escolaritzen principalment en català i que, per tant, estan capacitats per parlar-lo. Caldria aconseguir que aquesta idea penetrés en la ment de la societat en general per tal d'aconseguir d'estendre l'hàbit de parlar en català a tots els infants i joves, si més no per part de les persones que tenen aquesta llengua com a habitual. Si el comportament actual de parlar en castellà als individus joves que es categoritzen com si fossin no catalanoparlants continua, els esforços del sistema escolar es tornen inútils i els nois i noies que no parlen el català a la llar es queden molt sovint sense ni motivació ni possibilitat de parlar-lo.

Aquest objectiu, per tant, té una importància especial en el moment actual en què nous infants i joves s'han incorporat a la nostra societat provinents de països llunyans. Si no perceben amb claredat l'ús del català com a llengua comuna i d'intercomunicació a Catalunya –es vingui d'on es vingui– l'ús de la llengua esdevindrà prescindible i el seu ensenyament escolar serà vist més com una imposició inútil que no pas com la facilitació d'una competència necessària en la societat d'acollida. En la direcció del futur lingüístic del país no ha d'haver-hi senyals de dubte i s'ha de mostrar amb claredat el paper principal del català com a eix comunicatiu de la societat catalana plural.

L'èxit d'aquesta empresa demana, però, no només campanyes generals intenses i molt ben pensades sinó simultàniament *microactuacions* específiques en els comportaments més pròxims als individus i en els àmbits més quotidians de la població infantil i juvenil, com per exemple a l'espai escolar. Així, una prioritat fonamental és adonar-se del gran poder normatiu dels primers moments de la interacció quant a l'establiment dels hàbits comunicatius entre les persones. Si dues persones «es coneixen» en català és molt més probable que continuïn parlant en aquesta llengua al llarg de la seva relació. Cal, doncs, dedicar una atenció especial als períodes inicials de l'establiment de les relacions interpersonals. Si òptimament, per exemple, en les situacions mixtes més equilibrades, els pares i mares catalanoparlants donessin l'exemple al seu fill aplicant la norma de parlar en català a tots els infants i joves potser el fill no se sentiria tan inclinat a instaurar aquest comportament ja des de la seva infantesa. Si, a més, a les escoles també es tingués una cura especial en les primeres setmanes de la relació pel que fa a la instauració de l'hàbit interpersonal de parlar-se en català entre l'alumnat, també es podrien evitar aleshores que milers i milers de companys ja instauressin, sovint de per vida, una norma lingüística interpersonal favorable al castellà i no a la llengua territorial històrica que s'intenta difondre i estabilitzar.

Aquí pren una enorme importància l'alerta sociolingüística dels mestres ja que, com s'ha dit, el context dels infants tendeix a fer sovint que els que procedeixen de famílies catalanoparlants hagin estat més exposats al castellà que no pas els de famílies castellanoparlants al català. Cal no oblidar que els fills de les famílies d'origen autòcton, en una gran majoria de casos, poden exposar-se al castellà a través dels usos dels seus mateixos progenitors, quan parlen en aquesta llengua amb persones d'origen no catalanoparlant. En canvi, els infants de famílies no catalanoparlants tendiran a sentir menys català en els comportaments lingüístics dels seus pares i mares, ja que aquests estan proporcionalment menys bilingüitzats que els d'origen autòcton i/o tenen menys el costum d'usar-lo. Ja a l'en-

trada, doncs, del sistema escolar es pot haver produït una asimetria primerenca de competències entre els individus, que ha de ser compensada pels mestres i monitors o dinamitzadors, tot influint en l'ús del català en general i entre els infants que tenen al seu càrrec.

Un altre moment també important d'atenció als hàbits i expectatives d'ús és el canvi de centre o d'àmbit, tant si és de la llar d'infants a una escola primària, com d'aquesta última a un institut de secundària, o bé d'aquest a la Universitat o l'empresa. Aquests canvis de centre i/o de grup social són de nou moments de (re)instauració de normes lingüístiques interpersonals i, per tant, han de ser d'especial atenció per part de mestres i professors, que s'han de fer conscients dels llargs efectes de la negociació interindividual de la llengua, i, en especial, entre els adolescents en el pas de primària a secundària i també de secundària al batxillerat. També en el món laboral les empreses n'haurien de ser conscients i haurien d'acompanyar els joves que hi ingressen cap a l'ús habitual del català.

Aconseguir tots aquests canvis pot no ser una tasca fàcil però no és pas tampoc impossible. L'objectiu general d'introduir a la societat catalana la norma «edat escolar o jove»= «en català» pot ser practicable ja que es tracta d'atributs físics clarament identificables, respon a un resultat lògic de l'activitat escolar i té plena legitimitat. Igual com s'espera que a una determinada edat els infants sàpiguen comptar i escriure, a Catalunya cal arribar a veure com a normal i plenament habitual que han d'entendre el català i saber parlar-lo amb naturalitat. Si la població de llengua inicial catalana o bilingüe apliquessin aquest hàbit de forma general molts més infants i joves de llengua inicial no catalana es veurien estimulats a usar el català i a instaurar-lo de forma natural com a idioma habitual amb molts dels seus companys, especialment i de forma clara, com hem dit, en els contextos demolingüístics mixtos.

3.2. El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels L1 catalana: b) la modificació dels comportaments ja instaurats

A part de fer efectius els canvis que calen per assolir els objectius que hem proposat per a l'etapa infantil, cal ocupar-nos també de les modificacions que cal introduir en les actuacions adreçades als adolescents i joves en general. Els individus d'origen catalanoparlant que ocupen actualment aquests estrats socials continuen practicant encara majoritàriament, com hem dit, un comportament lingüístic basat en l'ús (quasi)automàtic del castellà amb els interlocutors que categoritzen com a «no catalanoparlants». Aquest comportament té lloc tot i que saben empíricament que, com ells, la majoria d'aquests individus han nascut ja a Catalunya i han estat escolaritzats bàsicament en català i són, per tant, potencialment

capaços d'utilitzar-lo. Així, tots els estudis indiquen que, en els encontres intergrupals no formals, seran, en general, els joves d'L1 catalana els que tendiran molt més a adaptar-se al castellà de l'interlocutor que no pas a l'inrevés. Això, com ja hem dit, certament té l'efecte de desencoratjar l'altra persona en la practica conversacional del català, cosa que no facilita gens la col·loquialització ni la seguretat lingüística en aquesta llengua. El canvi dels hàbits d'ús dels adolescents i joves actuals, doncs, ha de ser considerat com a matèria urgent de reflexió i d'intervenció, ja que no només dificulten la imprescindible pràctica de la llengua sinó que determinen diàriament en milers de casos que sigui finalment el castellà i no pas el català l'idioma que, en general, més ocupi la funció intergrupal a Catalunya.

Aconseguir aquest canvi en el comportament dels individus que ja el practiquen no és pas fàcil, ja que es tracta d'un fenomen social llargament arrelat, que en molts casos tendeix a ser quotidianament practicat i viscut amb absoluta normalitat, i sovint sense assabentar-se gens dels efectes negatius a què ineluctablement pot conduir. Modificar aquesta conducta altament rutinitzada i subconscient demana explícitament que sigui duta a la consciència dels individus, que sigui autoexaminada, que se'n vegin clarament els efectes evolutius, i, sobretot, que es reforci la lògica i la normalitat de l'adaptació al català per part de les persones d'origen familiar immigrat però nascudes ja a Catalunya o bé residents aquí ja des de petits. Adaptar-se al visitant té tot el sentit, però això és completament diferent en el cas de les persones que ja han nascut i/o s'han establert al territori de manera habitual i permanent. En aquest cas la lògica de l'adaptació social hauria de córrer a càrrec seu.

A banda de la campanya i del projecte general per fer que tothom que pugui parli en català a tots els infants i joves, cal emprendre paral·lelament una forta acció en els seus espais quotidians per tal de poder fer-los conscients del problema i d'ajudar-los a canviar aquest comportament tan automatitzat, que evita clarament l'ús del català per part dels que no el tenen com a llengua inicial. Aquí de nou l'instrument essencial han de ser les institucions educatives i en especial els instituts de secundària i batxillerat, que han de situar el tema sobre la taula, obrir-lo sense por, parlar-ne amb ple respecte i tacte explicant les causes històriques i sociolingüístiques que fan al cas, transmetre el valor del respecte per la diversitat lingüística, i proposar les tècniques i/o les estratègies pràctiques més eficaces per anar fent possible un canvi generalitzat de comportament.

Una acció massiva d'aquest tipus demana de les autoritats educatives i glotopolítiques del país una tasca important de construcció ideològica adequada, d'elaboració d'estratègies i materials, i de formació del profes-

sorat en aquesta qüestió. La tasca directa sobre els ensenyants és fonamental, ja que, en molts casos, ells mateixos participen de la lògica que es vol canviar i en són promotors aconscients. Caldrà fer-los entendre bé els perills evolutius de la situació si continua igual que ara, i alhora els beneficis del canvi que es proposa. Igualment caldrà que comprenguin amb exactitud i flexibilitat les estratègies que cal aplicar, les quals en cap pas han de conduir a l'enfrontament interpersonal i a la desqualificació de ningú. La fonamentació en el valor de la diversitat lingüística humana centrada en aquest cas en el català, l'aplicació d'una ètica intergrupal basada en principis universals i solidaris, i la comprensió científica i objectiva dels fenòmens socials, haurien de fer-ho plenament possible.[3]

4. L'optimització de les competències dels joves d'L1 no catalana

Un dels factors que pot influir en el fet que els individus usin una llengua és la relació que s'estableix entre la capacitat d'expressió percebuda pel propi individu i la necessitat d'usar aquesta capacitat per tal de fer efectiu l'acte comunicatiu. Com sabem, en el context català actual, el domini del castellà és general per part de pràcticament tota la població, cosa per la qual qualsevol persona pot ser entesa usant aquest codi. És peremptori, doncs, que el català assoleixi també aquest domini generalitzat per part de la població jove i que aquesta es pugui autopercebre com a plenament competent i còmoda en el seu ús per tal que pugui ser realment triat pels individus per parlar quan escaigui, sense que hi hagin d'intervenir factors procedents d'un insuficient desenvolupament de la competència emissora. Si les persones que no tenen el català com a llengua inicial –sol o amb algun altre idioma– no troben espais de socialització adequats per poder desenvolupar-lo en el pla expressiu en el mateix grau que el castellà,

3. A títol d'exemple, l'experiència dels TELP (taller d'espai lingüístic personal), indica amb claredat que els individus són sensibles a aquesta perspectiva, i entenen molt bé una argumentació basada en el fet que:

1) La diversitat lingüística és percebuda com un patrimoni a protegir.
2) La societat catalana ja no és bilingüe, sinó multilingüe.
3) Els hàbits lingüístics individuals són determinants en el grau d'ús social d'una llengua.
4) El grau de comprensió oral del català és molt alt.
5) La llengua catalana és un factor d'integració i de cohesió social insubstituïble, i,
6) El català és una llengua molt menys minoritària del que ens pensem i és una de les més parlades a l'arc mediterrani, espai econòmic de gran importància dins la Unió Europea.

V. Suay i Sanginés, 2010.

això podria actuar com un factor dissuasiu i fer que tendeixin a preferir sempre i en tot moment parlar en castellà, ja que seran igualment entesos. De cap manera es pot fallar en el desenvolupament d'una òptima competència col·loquial que permeti als individus de llengua inicial no catalana poder usar el català amb fluïdesa i seguretat.

L'àmbit escolar, en tots els seus graus però especialment en les primeres etapes, esdevé absolutament prioritari des d'aquest angle. Ja que precisament és una àrea on el Govern autònom pot tenir una important incidència, l'avaluació sociolingüística dels seus resultats i la cerca incansable de la millora de les estratègies que s'hi apliquen és una responsabilitat clara i indefugible de les nostres autoritats. Des d'aquest punt de vista cal reconèixer que, pel que fa a un segment força important dels alumnes d'L1 no catalana, els efectes del seu pas pel sistema educatiu no són del tot òptims en el pla del desenvolupament de l'oralitat conversacional ni tampoc quant als seus usos lingüístics entre alumnes de diferents L1. Malgrat el sistema de conjunció lingüística que s'aplica a la majoria de centres educatius públics de Catalunya, amb el català com a llengua legalment predominant en el pla vehicular, les competències orals resten poc assolides molt especialment en el cas de l'amplíssim grup de joves amb altres llengües inicials que tenen poc contacte quotidià amb companys d'L1 catalana. En conseqüència, els seus usos tendeixen a evitar el català sempre que puguin, car no s'hi senten segurs ni còmodes, cosa que, a més, els pot predisposar fins i tot al desenvolupament d'actituds explícitament contràries.

La responsabilitat del sistema escolar és importantíssima i cal corregir la situació de manera ràpida i resolta. Tal com ja ha estat indicat per algunes comissions creades per la Conselleria d'Ensenyament mateixa, urgeix una revisió a fons de les estratègies lingüístiques que se segueixen fins ara tant a primària com a secundària per tal de millorar els resultats actuals de competències orals i d'ús interpersonal del català. L'examen intel·ligent i imaginatiu de les metodologies des d'un punt de vista psicosociolingüístic és una necessitat peremptòria i el Govern s'ho ha de prendre com una prioritat absoluta, sense regatejar esforços ni recursos.

Cal tenir present de forma clara que la millora dels efectes lingüístics del sistema educatiu no pot venir gaire més ja de l'augment de l'ús del català com a llengua vehicular –tot i que a la secundària encara potser faltaria camí per córrer–, sinó que cal actuar en especial en la reformulació dels objectius i, sobretot, en les accions que es duen a terme a dins i a fora de l'aula. Els mateixos mestres i professors han de veure clar que el desenvolupament de les competències *orals* és absolu-

tament prioritari en una situació com la de la Catalunya actual, sense que això vulgui dir que s'han de menystenir els aspectes escrits de la llengua, que eren la responsabilitat clàssica de l'escola. Les estratègies d'ensenyament han de ser adaptades a aquest objectiu fonamental i el ple domini de l'oralitat ha de ser igualment avaluat i tingut en compte en les qualificacions. Tenir encara avui als centres escolars de Catalunya alumnes que no usin el català per parlar amb els docents que utilitzen aquest codi habitualment com a llengua vehicular ha de ser una manifestació clara de fracàs i, per tant, necessitada d'intervenció. En tots aquells casos en què els grups-classe siguin de clar predomini d'alumnes d'L1 no catalana els centres s'han de percebre clarament com a organitzacions que, a part dels continguts generals, tenen també com a missió fonamental el *ple desenvolupament d'una L2* en els seus alumnes, i han d'acomodar la seva estructura i les seves activitats a aquest objectiu.

Així, les estratègies didàctiques, en especial en els primers anys, no ho poden ignorar. En la nostra situació actual, el desenvolupament de l'oralitat conversacional i col·loquial és un dels grans objectius de l'escola. És central aquí reconèixer les limitacions dels efectes sociolingüístics que es puguin derivar de la llengua vehicular de l'ensenyament, ja que aquesta pot desenvolupar molt més directament la comprensió i fins i tot el pla escrit o una certa oralitat formal, però pot quedar més reduït el seu impacte sobre l'expressió verbal col·loquial. Sense pràctica continuada per part dels mateixos alumnes, i, òptimament, entre ells mateixos, no es podrà assolir el grau de comoditat i d'autoconfiança necessaris perquè el jove d'L1 no catalana –tant procedent de les antigues com de les noves migracions– pugui llançar-se socialment a parlar en català.

L'experimentació de nous formats de classe, l'organització d'activitats verticals en què els alumnes tenen la responsabilitat d'ensenyar determinats continguts a d'altres de nivells inferiors –tot prenent el rol de mestre–, la participació de monitors o dinamitzadors lingüístics al pati que ajudin a desenvolupar l'ús del català en les activitats lúdiques i informals, la utilització del teatre fet pels alumnes mateixos, la producció de materials audiovisuals pensats i protagonitzats per ells mateixos, la promoció d'activitats extraescolars variades on el català sigui la llengua habitual, els intercanvis amb escoles de predomini d'ús del català, etc., tot això ha de ser activat de manera convençuda per tal d'evitar que els alumnes puguin no sentir-se segurs de les seves habilitats conversacionals en català. El Govern ha d'estar convençut de la peremptorietat d'aquestes mesures i ha de posar a disposició de la Conselleria d'Ense-

nyament tots els recursos humans i intel·lectuals que calguin per assolir els resultats desitjats.

Igualment important és, en l'ensenyament secundari, d'actuar en el mateix sentit, i reconeixent, a més, els canvis sociolingüístics que tenen lloc en aquesta etapa. Cal d'entrada ser conscients de la possible disminució de l'ús del català com a codi vehicular als instituts respecte del que es dona a l'ensenyament primari. Molts professors d'aquest nivell, situats especialment en centres on la majoria de la població no és catalanoparlant d'origen, poden sentir-se inclinats a no usar amb els alumnes el català sinó el castellà. Aquest fet, que es dona precisament en un moment de canvis –tant socials com personals– per a l'individu pot no ajudar a la consolidació de les competències ni de l'hàbit d'ús del català. Sobretot en el primer curs de la secundària, l'alumne haurà probablement canviat de centre i pot trobar-se amb companys nous amb els quals haurà d'establir les normes d'ús lingüístic que els facilitin la interacció quotidiana. Si a l'entorn no hi ha, per part dels professors, un comportament coherent i consistent a favor de català, moltes de les pautes que s'establiran tendiran fàcilment a afavorir el castellà, i no només entre els alumnes mateixos sinó també respecte dels professors.

Això implicarà molt sovint que, com ja ha estat dit, en llocs on l'alumnat és mixt, es perdi l'oportunitat que els joves d'L1 no catalana puguin parlar en català amb naturalitat amb els d'L1 catalana. Cal no oblidar que, a primària, els alumnes d'L1 castellana, per exemple, poden tendir a reconèixer-se com a tals i a establir l'ús interpersonal d'aquest codi, no solament entre ells mateixos sinó també amb els d'L1 catalana, ja que, al començament, les competències en català encara restaran infradesenvolupades. Serà, doncs, precisament a la secundària, amb nous companys, on molts podran presentar-se també interpersonalment ja com a catalanoparlants, i establir pautes d'ús d'aquest codi, si més no amb alguns altres alumnes. Els ensenyants d'aquest nivell han de tenir molt present les conseqüències sociolingüístiques dels seus comportaments i, els que encara no ho practiquin, haurien de mantenir l'ús vehicular i interindividual del català per tal de produir els possibles efectes esmentats.

Els instituts de Catalunya han de tenir igualment més consciència dels mecanismes de desenvolupament de les L2 i tot el professorat ha d'adequar-hi responsablement els seus comportaments si hom vol assolir una poliglotització adequada de la població. En aquest sentit, la Conselleria d'Ensenyament té també una enorme responsabilitat i ha d'actuar de manera ràpida i eficient per encoratjar i fer possibles els canvis necessaris en el conjunt de cada centre. La llengua és un fenomen present en quasi totes les activitats humanes i no és només responsabilitat dels pro-

fessors de l'idioma concret sinó de la totalitat dels ensenyants i personal dels instituts. Cal certament recordar que més que «llengües» el que hi ha són «llenguars», és a dir, accions humanes conjuntes i no pas simples objectes teòrics d'estudi.

Els canvis, però, no solament s'han de produir en els professors que no ensenyen llengua sinó també en els professors de català, que han de comprendre potser més aprofundidament que fins ara els mecanismes sociolingüístics i hi han d'actuar en conseqüència. Comprensió de la situació i de les dificultats que es puguin derivar de l'aprenentatge de les L2, tacte, respecte i generació de motivació per parlar el català han de ser les seves premisses, més que no pas exigir un coneixement «gramaticalista» o bé una posició ideològica determinada als alumnes. Sobretot han de contribuir a combatre la «inseguretat lingüística» dels alumnes de llengua inicial no catalana respecte del català, i vehicular discursos integradors i positius que facin possible la seva acceptació com a idioma comú a Catalunya, per damunt dels orígens de cadascú.

Cal formar bé tot el professorat en aquests aspectes, i cal assajar les estratègies més adequades que puguin afavorir els usos interpersonals del català. Alhora, és ben cert que tots aquests canvis que caldria introduir en el sistema educatiu foren més efectius en el marc d'un procés general de sensibilització sobre la qüestió, que donaria més força a les reformes que calguessin i sobretot contribuiria a fer que, especialment a secundària, el professorat reflexionés més sobre la qüestió, s'adonés de la importància de la seva participació en el procés i se sentís més acompanyat en els canvis que cal emprendre. Cal, doncs, avançar molt més que fins ara en la cooperació entre la Conselleria d'Ensenyament i la Direcció General de Política Lingüística per tal que les accions siguin en tot moment coordinades i integrades i s'aprofitin les sinergies mútues.

5. L'impuls de l'ús en el(s) grup(s) d'L1 no catalana

En les zones de més alta concentració de població de llengua inicial no catalana, igual com també serà probablement més difícil de desenvolupar l'oralitat col·loquial del català i hi caldrà esmerçar més recursos, també s'hauran de crear estratègies específiques per a l'impuls de l'ús, tant en les activitats més organitzades com en el pla interpersonal. Depassats amb escreix els llindars demolingüístics que permetien una integració sociolingüística osmòtica i espontània de les segones generacions dels primers immigrats del segle XX, ens trobem avui amb milers de joves residents en àrees metropolitanes i entorns sovint perifèrics

de ciutats i viles catalanes amb poca necessitat i motivació de l'ús del català en els seus contextos socials immediats. Les grans proporcions que van adquirir els desplaçaments de població del segle passat, a les quals s'afegeixen les més recents, han reduït moltíssim l'efectivitat de la bilingüització en català en encontres cara a cara i demanen noves estratègies efectives de promoció del seu ús entre els col·lectius d'origen històricament al·lòcton.

Impossibilitat, per tant, el contacte espontani massiu i sovintejat amb la població catalanòfona receptora, la difusió de l'ús del català entre aquests joves s'ha de fer ineluctablement des de vies específicament organitzades i planificades. Cal, doncs, actuar preferentment sobre el seu teixit institucional per tal que a través de les organitzacions en què participin o amb les quals tinguin contacte es vagin trobant amb espais on el català sigui vist com a apropiat i usual. És del tot clar que difícilment es podrà arribar a impulsar l'ús interpersonal en aquests casos si abans no es promou en els àmbits i funcions institucionalitzats.

En aquest cas, la via més immediata d'actuació torna a ser òbviament el sistema escolar, ja que hi passen tots els nous individus a l'edat més òptima per al desenvolupament de les competències lingüístiques i l'establiment d'hàbits d'ús. Els centres escolars i els instituts, per tant, han de desenvolupar i aplicar estratègies clares i efectives que duguin els alumnes de llengua inicial no catalana a usar més el català d'una manera habitual, almenys en determinades funcions i activitats en el si de les institucions educatives. Òptimament, si a mesura que hi vagin essent competents el poguessin arribar a usar fins i tot entre ells per fer activitats lúdiques i informals i no només en les més típicament escolars, és quan podríem qualificar el procés com a reeixit. Arribar a aquest punt vol dir haver creat estratègies actives de desenvolupament de les competències de comprensió i d'expressió i, a més, haver aconseguit acostumar-los a parlar-se entre ells també en català en l'àmbit escolar. És obvi, doncs, que cal donar un impuls molt important a l'estudi i aprofundiment pràctic de les activitats de desenvolupament de l'expressió i a la facilitació dels recursos necessaris per tal de poder aconseguir aquests objectius.

Per dur endavant aquestes accions, tot impulsant amb força els projectes que puguin haver ja estat empresos per la Conselleria d'Ensenyament, és vital que s'aprofitin les experiències d'èxit que molts mestres i professors de Catalunya ja han desenvolupat pel seu compte, tot impulsant-les i estenent aquelles que vagin essent reconegudes com a més eficients. A més, el Departament hauria d'aprofitar els seus millors recursos humans en aquest pla i hauria d'invitar a fer conèixer i recollir tot el ric ventall

d'estratègies pedagògiques que en l'àmbit local fins ara ja s'han assajat, a partir sovint d'iniciatives personals.

Igualment caldria energitzar molt més les intervencions sobre les activitats esportives i lúdiques de dependència no oficial, per tal que anessin incorporant de manera gradual i normal l'ús habitual del català. A més de l'escola caldria que les poblacions infantils i juvenils trobessin continuïtat en l'exposició i l'ús del català en el seu context social extraescolar. És per això que s'hauria de crear un gran *programa nacional* de promoció de les activitats esportives i de lleure en què el català fos l'idioma troncal habitual i ajudés així els joves d'L1 no catalana a identificar aquests àmbits com a apropiats per a l'ús del seu bilingüisme en català. És del tot necessari que vegin que la seva inversió escolar en català els és útil a la pràctica i que és una eina que usen habitualment per fer determinades funcions de tipus general.

En el cas, per exemple, dels instituts, i a diferència d'altres països, tota aquesta dimensió ludicoartística és, en general, força inexistent a Catalunya. Es podria, doncs, lligar tota aquesta promoció d'activitats musicals, teatrals, de dansa, de jocs, d'esports, etc. al sistema educatiu amb l'ús del català, amb la qual cosa es podrien aconseguir simultàniament dos objectius: augmentar les activitats extracurriculars oferint oportunitats als adolescents i alhora modificar la imatge del català com a idioma encarcarat i apte només per a usos escolars formals. El Govern ha de veure la importància d'aquesta dimensió i hi ha de dedicar els recursos necessaris.

És possible que un programa general d'aquesta mena demani alguns canvis organitzatius en els centres escolars i molt especialment en els instituts de secundària, així com també l'aprofundiment en la formació del personal adequat i/o el reciclatge d' actualment disponibles. Això no ha de fer pas por i és clar que és possible de dur-ho a la pràctica amb la cooperació de tots. En aquestes zones de clara majoria de població no catalanoparlant els centres educatius s'han de percebre clarament com a institucions d'L2, amb totes les modificacions que calguin. Els adolescents i joves del país ho necessiten si volem la igualtat i la inclusió socials i no ens podem permetre per més temps continuar amb les actuals condicions. Els organismes corresponents que tenen la responsabilitat més directa sobre les noves generacions (conselleries, secretaries, agències, etc.) s'han de posar a treballar ràpidament i de forma coordinada tot produint sinergies i evitant duplicacions i despeses inútils, al servei dels objectius proposats.

Cal recordar aquí, però, que els usos lingüístics dels joves d'L1 no-CT vindran força determinats pels nivells de competències que s'hagin pogut assolir en l'etapa infantil, fins a primària. És abans de la pubertat

–l'etapa òptima per al desenvolupament «nadiu» de les llengües– quan s'han d'haver posat les bases que permetin un augment de l'ús del català al llarg de la vida de l'individu. Les etapes d'abans de la secundària són decisives per a la impulsió de les competències lingüístiques i cal aprofitar les predisposicions biopsicològiques. Els òrgans fonadors són molt més plàstics i l'individu té molta menys por del ridícul que després. A més, les categories de representació de la realitat són més lliures i és el moment d'afavorir la solidaritat intergrupal i el respecte per les diversitats humanes i culturals. El Govern ha de tenir, per tant, ben present la necessitat de vetllar adequadament perquè els centres escolars tinguin els recursos humans i materials necessaris i apliquin adequadament les estratègies d'aprenentatge de les llengües i d'establiment de les pautes d'ús que posteriorment esdevindran habituals. Els mestres han de ser ben conscients de la responsabilitat de les seves (no) accions en aquestes etapes i han de ser també formats adequadament per promoure la bilingüització efectiva en català dels alumnes que no tinguin aquest idioma com a llengua ja familiar.

6. La difusió d'un discurs rigorós i integrador

La complexa situació lingüística de la Catalunya actual sovint no és pas fàcil d'interpretar ni d'explicar per part de la mateixa població protagonista. Diversa com és, i havent viscut distintes etapes històriques, la població pot sentir-se confosa sobre el sentit dels esdeveniments que hi ocorren, sobre les polítiques lingüístiques mateixes, sobre els comportaments interpersonals que caldria observar, sobre la situació del català dins del procés de globalització, etc. Si no fos ja prou complicat tot plegat s'hi pot afegir encara la utilització de les llengües com a objecte de la lluita política partidista, fet que introdueix elements de tensió i de potencial divisió en una comunitat que ha experimentat i que experimenta encara grans canvis en la seva composició demolingüística.

Més enllà, doncs, de les formes lingüístiques, de les competències i dels comportaments, les representacions a través de les quals els individus viuen la seva realitat lingüística quotidiana prenen una importància cabdal en l'evolució futura d'una societat complexa com la nostra. És aquí on, en una comunitat en què el contacte lingüístic és viscut diàriament i de forma contínua, s'hi juguen els sentits i sentiments que els individus atorguen a les seves accions, a les seves situacions, i a la definició identitària de les relacions entre els col·lectius que avui es troben a Catalunya. Tampoc, per tant, les polítiques lingüístiques poden ignorar aquest pla

cognitiu i emotiu dels individus, ja que intervindrà de manera decisiva en la legitimació o no de les mesures que es prenguin i en les decisions sobre el propi ús lingüístic de les persones com a tals i com a membres d'institucions i organitzacions socials.

El repte al qual ens enfrontem és el de construir un discurs que respongui a l'evolució contemporània de la situació sociolingüística, que tingui en compte una òptica global, i que sigui acceptable i adequat per a la gran majoria de la població jove de Catalunya. El primer problema a abordar és la representació excessivament «minoritarista» que es pot fer d'ella mateixa la comunitat d'origen catalanoparlant. Sense referents comparatius clars, i percebent-se encara com a conjunt «minoritari» dins del marc espanyol, la majoria de persones d'aquest grup ignoren que el català és una llengua amb tants o més parlants que moltes d'altres d'europees, que, en canvi, són vistes com a plenament prestigioses pel seu propi grup i pels altres. Si un noruec, o un suec, o un danès, per exemple, no dubten del seu codi propi ni en tenen una imatge negativa –encara que sàpiguen altres idiomes i els usin en algunes funcions– per què els parlants catalans n'han de tenir una visió menys positiva i més acomplexada?

El fet que Catalunya ara com ara comparteixi Estat amb altres comunitats, i que la seva població sàpiga altres llengües i les usi en determinades funcions que estiguin justificades, no ha de comportar mai ni en cap cas que la llengua pròpia del país hagi de tenir menys usos que les altres i que pugui haver-hi persones que hi tinguin residència estable que la ignorin o no la parlin. Cal introduir amb força en el discurs aquesta perspectiva europea, sortint del marc purament espanyol, tot fent conèixer a tota la població, i especialment als joves, aquesta realitat comparativa, que ens ha de poder dotar d'una autoimatge més positiva, amb plena confiança en el futur. Alhora, la comparació amb aquestes altres comunitats europees semblants ha d'actuar com a horitzó per a la nostra, ja que no hi ha cap justificació perquè el català no hagi de tenir el mateix que tenen aquestes altres col·lectivitats europees, encara que puguin tenir distintes organitzacions d'autogovern. També l'establiment d'aliances estratègiques amb aquestes comunitats de llengües mitjanes, amb l'acord d'intercanvis i convenis, podria ser un fet beneficiós per a la internacionalització de la comunitat lingüística catalana.

Un altre element important de la representació de la situació sobre el qual cal incidir amb rapidesa és en el paper del català com a llengua comuna i de cohesió social. L'actual pluralitat de les poblacions demana de manera imperiosa l'existència d'un codi compartit que els permeti comunicar-se i relacionar-se quotidianament. Ara com ara és el castellà

l'idioma que més acostuma a fer aquesta funció, ja que la població d'origen catalanoparlant ja ha estat avesada, com hem dit, a no usar el català amb persones que percebia com a forasteres i com a no catalanoparlants. Aquest comportament té, com també hem indicat, importants efectes per a la llengua catalana, ja que aquesta, tot i ser la pròpia i històrica de la comunitat territorial, queda en segon terme en una funció que li pertany de totes totes. Clarament, en la majoria de les situacions normals, el codi habitual per comunicar-se entre les poblacions desplaçades amb distints orígens i entre aquestes i la població receptora és l'idioma d'aquesta última i no pas el d'un dels grups d'origen immigrat. La legítima funció del català com a llengua comuna de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius ha de ser emfasitzada i promoguda eficaçment pel Govern, tot respectant adequadament els distints idiomes d'origen, i afavorint la integració dels distints grups en un projecte nacional compartit.

Per tal com cal reconèixer que continuarà la presència del castellà a Catalunya, ja sigui com a L2 de les persones de llengua inicial catalana, o bé com a L1 de les que ja la tinguin com a nativa, cal tenir-hi un discurs molt clar i entenedor que aclareixi els conceptes fonamentals de l'organització lingüística de la societat catalana i eviti malentesos que puguin crear inútilment incomoditat o incomprensió intergrupal. Des del principi general que la política lingüística catalana no va en contra de cap llengua sinó que simplement intenta restablir per al català la normalitat que s'hauria aconseguit si no s'hagués interromput el període republicà per l'aixecament militar franquista, el Govern ha de promoure la recuperació del màxim d'usos socials possibles per al català. Així, n'ha de fer la llengua habitual usada per defecte per les organitzacions socials, polítiques, econòmiques i culturals del país i, en especial, les d'incidència en el món juvenil o creades en el si d'aquest. Aquestes entitats certament tenen absoluta llibertat per usar també els altres idiomes que considerin oportuns, sense que aquests, però, arribin a substituir el català en les funcions que li pertoquen com a llengua pròpia i històrica del país. El català, per tant, hauria de tenir el rol preeminent en l'espai comunicatiu públic, tant oficial com no oficial, que el faci vistent com a llengua més habitual d'intercomunicació a Catalunya.

Aquesta preservació i preeminència del català en els usos socials té plena justificació si tenim en compte precisament l'actual integració de Catalunya en el marc espanyol general, en què l'ús del castellà és pràcticament massiu i exclusiu en la comunicació pública. En aquestes condicions, la normalitat i la sostenibilitat de la llengua catalana només podrà ser mantinguda a través d'una situació en què aquesta disposi d'espais funcionals clarament preferents o (quasi)exclusius com els que ara ma-

teix té el castellà pel fet de ser la llengua absolutament majoritària dins de l'Estat espanyol. A més, el castellà deté de manera clara les funcions oficials de l'Administració central, la majoria dels canals de televisió i d'emissores de ràdio, la premsa, els llibres, el cine i els DVD, la informàtica, els aparells de jocs electrònics, i un llarg etcètera especialment alt, com ja hem dit, en els productes dedicats a la joventut. Cal fer conscient la població que els usos reservats principalment al català a Catalunya només poden fer de cert contrapès davant de l'abassegadora presència del castellà, i que són absolutament necessaris, doncs, des de l'òptica de la sostenibilitat lingüística universal, tot aplicant el principi de *subsidiarietat lingüística* que afavoreix les llengües locals pròpies davant de les d'ús més general i internacional (Bastardas, 2004 i 2005).

El Govern ha d'emprendre les accions necessàries per explicar adequadament a la població jove i també en general el sentit de les mesures que es prenen en política lingüística. Aquestes no són òbviament una persecució d'una llengua que és l'idioma natiu de la meitat dels residents a Catalunya i l'L2 usada àmpliament per la resta, sinó l'organització d'un sistema que faci possible una distribució de funcions on el català en té unes de pròpies i precises que justifiquen el seu coneixement i li donen utilitat. Si no fos així, podria ser vist com un idioma superflu i innecessari. Amb la globalització aquest tipus de situacions serà cada vegada més comú en el planeta, ja que les poblacions de les economies desenvolupades sabran cada vegada més llengües, cosa per la qual hauran de determinar funcions exclusives per a les pròpies de cada grup si hom vol mantenir les singularitats de cada col·lectiu i la diversitat lingüística de l'espècie.

El tractament discursiu de la pluralitat lingüística interna de la joventut actual a Catalunya s'ha de fer des d'una aproximació intel·ligent i respectuosa, ja que, al costat de les dificultats objectives per fer que les poblacions d'L1 no catalana més segregades i concentrades assoleixin un nivell còmode i col·loquial d'expressió en català, hi poden jugar també de manera important les diferències socioeconòmiques entre les poblacions de distint origen. Tal com ja s'ha detectat en diversos punts, especialment de les àrees metropolitanes, és força fàcil que es pugui donar una associació del català amb imatges negatives respecte dels seus parlants d'origen, representats com a persones hostils i amb les quals hom pot sentir-se enfrontat o socialment i econòmicament distanciats. És del tot pertinent que s'estudiïn de forma adequada les associacions simbòliques i les ressonàncies cognitivoemotives que especialment els joves d'L1 no catalana sostenen respecte del català. Cal seguir molt atentament el procés de construcció identitària per tal d'identificar què

fa problemàtica als ulls de certs joves l'adopció del català com una de les seves llengües habituals.

En això, els programes de ciències socials dels instituts de secundària han d'incorporar les explicacions històriques i socials que calguin, per tal de difondre un coneixement adequat de les causes que ens han dut a la situació actual i dels valors que han de presidir la convivència multilingüe a Catalunya. Aquest creixement de resistències lingüístiques i identitàries –fins i tot futbolístiques, per exemple– en força punts de les àrees amb més alta població hispanòfona és un fet important que ha de ser tingut en compte. Cal reflexionar encertadament sobre les causes d'aquesta evolució i crear i dur a la pràctica estratègies precises d'explicació i diàleg amb aquestes poblacions joves que desfacin els malentesos grupals i afavoreixin la mútua comprensió social.

En aquesta direcció, cal construir i transmetre amb claredat un discurs que alhora aculli les diferències lingüístiques de les poblacions de la Catalunya actual i situï el català com a llengua fonamental de cohesió social i sustentadora del projecte futur del país, en un món global i fraternal. Acceptant el poliglotisme dels individus, produït per la diversitat dels seus orígens i per les noves llengües que adquireixen a part de les presents en la família, la comunitat catalana aspira a poder normalitzar finalment el ple ús de la seva llengua pròpia en el seu país, i a donar-li un futur estable i digne oferint-la com a vehicle comú de comunicació social també a les persones de llengua inicial distinta que han establert la seva residència a Catalunya. Integrats tots plegats en àrees superiors i més àmplies de comunicació, i amb els usos funcionals que pertoquin d'aquestes altres llengües en les comunicacions internacionals, el català ha de disposar de manera clara dels màxims usos socials i públics possibles en l'espai nacional, única manera d'assegurar alhora la seva viabilitat com a instrument de comunicació i d'identitat.

La consciència de la diversitat interna ha de dur a la comunitat d'origen autòcton i a les autoritats governamentals a obrir-se a l'acceptació de creacions culturals dels joves que no provinguin de la tradició purament catalana i a acceptar un mestissatge amb nous estils i formes artístiques i estètiques. És per això que cal evitar la identificació de la llengua catalana només amb determinades formes socioculturals i maneres de viure, ja que s'ha de veure, com a llengua comuna i compartida per tots, com a vehicle vàlid i plenament apte per reflectir i expressar la diversitat cultural i d'orígens existent. És precisament renunciant a l'exclusivitat de les formes estilístiques i estètiques tradicionals associades al català per part del seu grup històric com l'idioma pot ser vist i acollit també com a seu pels grups d'origen no autòcton actualment presents a Catalunya.

7. El pla socioeconòmic

Totes les actuacions que fins ara han estat indicades en el pla de les poblacions i en el nivell més interpersonal i discursiu quedaran afeblides i tindran moltes menys possibilitats d'èxit si no van acompanyades de canvis importants en d'altres camps i, en especial, en el món laboral. Encara que pròpiament ara no parlem de relacions interpersonals de tipus privat, com fins ara, és en aquest pla del «guanyar-se la vida» on els individus, i particularment els que no tenen el català com a llengua familiar, poden veure més fàcilment la utilitat de la llengua i la justificació del seu aprenentatge. Un sistema educatiu que promogui l'adquisició plena d'un idioma que després no sigui demanat ni tingui valor en el mercat de treball acabarà per ser incomprès i bescantat per l'opinió pública, que no entendrà la inversió d'hores i esforç demanades i n'exigirà lògicament la transformació.

En unes condicions actuals on una part ja important de la població laboral –i especialment la més jove– domina el català tant de forma oral com escrita cal augmentar ara de manera urgent l'impuls del canvi en aquelles empreses i organitzacions que encara no hagin adoptat mesures adreçades a trencar les rutines lingüístiques heretades d'etapes polítiques anteriors. Aquest fet esdevé encara més decisiu davant dels nous desplaçaments migratoris dels darrers anys, que en molts casos, i en especial a les àrees metropolitanes, només tindran la via laboral com a camí de possible contacte quotidià amb el català, donada la composició demolingüística dels seus llocs de residència. Les empreses de Catalunya, aleshores, esdevenen un factor sociolingüísticament molt important en la determinació de l'evolució futura del país i en la consolidació o no del català com a llengua preferent de comunicació social habitual entre els joves.

Els joves, amb la seva entrada al món laboral, tenen l'oportunitat de canviar de context social i d'establir-hi nous comportaments lingüístics, sense la càrrega de l'origen i del costum social establert en els seus àmbits de socialització primària. Aquest moment serà crucial per a l'establiment dels seus hàbits lingüístics, ja que tindran moltes més probabilitats d'entrar en contacte amb persones procedents d'altres sectors socials i geogràfics, amb les quals hauran d'establir les pautes habituals d'interacció lingüística. Les polítiques i criteris lingüístics de les empreses –i també, òbviament, les dels centres d'educació superior– adquireixen aleshores una rellevància molt especial, perquè molts individus d'L1 no catalana hi faran noves relacions precisament a fora dels seus àmbits habituals, moments òptims per practicar el català com a idioma interpersonal.

A més, com va ser indicat pels experts que van col·laborar en la ponència, la sociologia de les organitzacions apunta que, en l'accés al (primer) lloc de treball, no sols es produeix una segona socialització (lingüística) a partir de l'accés, sinó que hi ha una *socialització anticipada* que actua induïda per l'orientació professional i sobretot per la presentació formal a una convocatòria laboral. Per això és important –en la gestió lingüística de les organitzacions– establir una bona caracterització lingüística dels llocs de treball i explicitar en les convocatòries les competències lingüístiques que seran valorades en la selecció, com a requisit o com a mèrit en l'accés a la plaça. Dit d'una altra manera: si la competència lingüística és condició d'accés a un lloc de treball desitjat, tots els candidats que hi concorrin s'orientaran cap a l'adquisició d'aquesta competència, que arribaran a tenir molts dels que no obtenen la plaça. En canvi, si es vol incentivar o requerir l'adquisició de la competència lingüística després de l'accés al lloc de treball, en el millor dels casos només la persona seleccionada adquirirà la competència.

8. Conclusions

Per concloure i destacar els elements essencials del que hem anat exposant, tot contextualitzant-los en marcs superiors, cal tenir en compte que:

1. La població catalana d'origen autòcton viu avui en contacte estret i continu amb poblacions d'altres llengües, i, en especial, d'L1 castellana, amb la qual té molt establert el costum d'usar-hi no pas el català sinó el castellà. Demolingüísticament es tractava de volums força igualats, que ara, però, s'han anat modificant a favor del castellà a causa de la natalitat històrica diferencial i dels nous moviments migratoris, que o bé són ja d'L1 castellana o l'adopten per damunt del català com a idioma de relació intergrupal.
2. El context sociopolític on té lloc aquesta convivència ve determinat pel fet que el català no és la «llengua de l'Estat», sinó a l'inrevés, ho és el castellà, i pràcticament de forma abusiva. Això implica la «normalitat» de l'ús del castellà en moltes de les comunicacions institucionalitzades de gran impacte (televisió, ràdio, Internet, xarxes socials, premsa, cine, llibres, DVD, jocs electrònics, etc.), i en les grans organitzacions comercials (publicitat, etiquetatge, atenció al públic, etc.), on el català només té un paper clarament secundari.
3. Sobreposada a aquest context, la globalització potser no ajuda pas a afavorir una imatge positiva de futur de les llengües dels grups sense

Estat propi i/o en situació minoritzada, sinó que amplifica –encara que sigui virtualment– la percepció de la major utilitat de les llengües de gran extensió i dels beneficis que es deriven de disposar de grans codis mundials. El castellà, en aquest, cas –tot i que no únicament– té també aquest rol.

4. Això pot incidir en el pla econòmic –també molt important en les expectatives d'utilitat lingüística–, ja que, unit al procés de transnacionalització de l'economia catalana, contribueix a desdibuixar l'antiga percepció del català com a llengua econòmicament i laboralment útil i/o necessària. La imatge relativament «prestigiosa» del català per a l'ascensió socioeconòmica pot anar-se afeblint també a mesura que força càrrecs intermedis o directius de les empreses siguin ja ocupats per persones d'origen no autòcton amb poc o gens ús habitual del català. Si a això hi afegim el costum intergrupal favorable al castellà, veurem que els usos lingüístics en els àmbits socioeconòmics –principal àmbit d'encontre intergrupal– poden no ser gaire positius per al català.
5. Fonamentalment, l'únic àmbit on el català pot ser considerat teòricament «majoritari» –si bé no pas exclusiu– és el de l'educació primària pública, ja que ha de ser l'idioma més habitualment usat pels mestres com a llengua vehicular. A la pràctica, però, es pot donar sovint el cas que els mateixos mestres parlin personalment en castellà als alumnes que perceben com a parlants habituals d'aquest codi, i/o que un percentatge important d'infants no desenvolupi adequadament la plena competència emissora oral en català. Això pot ocórrer freqüentment en els nombrosíssims casos en què la gran majoria dels individus de l'escola/barri són d'origen no catalanoparlant. Sembla que en l'educació secundària l'ús del català és inferior per part dels professors, cosa que no ajuda a estabilitzar i fomentar l'ús del català per part de l'alumnat. Les dinàmiques sociolingüístiques que podrien aprofitar el canvi d'institució escolar per afavorir ja des del primer dia l'ús interpersonal del català són, en general, totalment absents. Tampoc en gaires instituts es fan activitats de tipus lúdic orientades a acostumar els alumnes a la utilització del català fora dels estrictes usos formals de l'aula.
6. En el pas de les institucions escolars al món laboral es poden produir guanys o pèrdues per a l'ús del català, segons els contextos. En els casos en què la composició i/o la política de l'organització sigui més catalana, hi podrà haver guanys per a l'ús del català, però si és a l'inrevés això pot no produir-se i, en canvi, es poden registrar casos de pèrdua d'ús del català per part de persones d'origen autòcton. Igualment pot passar en els entorns universitaris.

7. A part de les polítiques macro més generals que se centrin en les comunicacions institucionalitzades i més formals, de les organitzacions oficials i no oficials, l'atenció al pla microinterpersonal és també molt important. En aquest sentit s'ha de superar la fase de fer només «campanyes» aïllades i s'ha de passar a un gran procés coordinat amb la participació dels centres educatius, de les associacions de les ciutats, barris i pobles, i de les entitats cíviques, que porti el problema dels hàbits d'ús interpersonal a la consciència i a les pràctiques dels individus.
8. El català és avui, doncs, una llengua destinada a viure estretament «entre altres». Des de la perspectiva de la seva sostenibilitat futura cal que disposi clarament de funcions –institucionalitzades i individualitzades– preferents i sentides com a «apropiades» pel conjunt de la població, es vingui d'on es vingui. En cap cas no pot deixar de recuperar plenament la seva funció legítima de llengua pròpia i comuna de Catalunya i ser eix, per tant, de la convivència social en la diversitat.
9. És urgent una política de col·laboració entre els organismes governamentals i les institucions acadèmiques i de recerca a fi de poder avaluar acuradament les dinàmiques sociolingüístiques en marxa, i d'experimentar distintes estratègies d'afavoriment de l'ús del català per part de la població jove. La creativitat i la innovació en les micropolítiques lingüístiques són d'una prioritat absoluta.

9. Bibliografia

Areny i Cirilo, D. (2009). «Cap a una (re)construcció social de la realitat sociolingüística catalana, des de l'escola primària». *Treballs de sociolingüística catalana,* 20: 277-289.

Aymà, J. M. (2003). «El foment de l'ús interpersonal de llengües minoritzades: tipologies de programes». *Treballs de sociolingüística catalana,* 17: 225-234.

— (2012). «Els usos interpersonals o privats a Catalunya. Balanç i perspectives de futur». *Treballs de sociolingüística catalana*, 22: 59-72.

Ballarín i Garoña, J. M. (2004). *La interrelació entre la identitat cultural de la població andorrana i els seus usos lingüístics*. Tesi doctoral. Barcelona: Facultat de Filologia, Universitat de Barcelona.

Bastardas i Boada, A. (1999). «Les relacions entre política lingüística i comportament lingüístic: apunts des dels casos del francès al Canadà a fora de Quebec». *Revista de Llengua i* Dret, 31: 193-206.

— (2002*a*). «Llengua i noves migracions: les experiències canadenques i la situació a Catalunya». *Revista de Llengua i Dret*, 37: 153-190.

— (2002*b*). «Llengua escolar i context demosociolingüístic en els joves francòfons al Canadà a fora de Quebec: algunes alertes per a la situació catalana».

Noves SL. Revista de Sociolingüística. Disponible a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm02tardor/internacional/bastardas.pdf>. Consultat el gener de 2017.

— (2003). «Comunicacions institucionalitzades i comunicacions individualitzades: la complexitat de l'ús social de les llengües». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 17: 315-322.

— (2004). «Subsidiarietat lingüística i funcions exclusives per al català», *Avui* 25-11-2004. Disponible a: http://projectetraces.uab.cat/tracesbd/avui/av03382.pdf

— (2005). *Cap a una sostenibilitat lingüística*. Barcelona: Angle.

— (2007). *Les polítiques de la llengua i la identitat a l'era 'glocal'*. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, Generalitat de Catalunya.

— (2010). «De l'escriptura a l'oralitat, de la recepció a l'expressió, de la competència a l'ús». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 20: 327-330.

— (2016*a*). «Famílies lingüísticament mixtes a Catalunya: competències, usos i autoorganització evolutiva». *Treballs de Sociolingüística Catalana,* 26: 85-308.

— (2016*b*). «Canvis en els ecosistemes de les llengües mitjanes: nous fets a la recerca de nous conceptes». A: Pradilla Cardona, M. À. *Miscel·lània d'Homenatge a Joan Martí i Castell. Vol. II.* (pàg. 19-24). Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili.

Boix-Fuster, E. (1993). *Triar no és trair. Llengua i identitat entre els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62.

— (2009). «Les normes d'ús interpersonal a la Catalunya de començament del segle XXI». *Simposi Internacional sobre el Català al Segle XX* (2007: Barcelona) (pàg. 307-314). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

— (2012). *Cinisme contra civisme: llengües per viure i conviure.* Barcelona: Departament de Benestar Social i Família, Generalitat de Catalunya.

Boix-Fuster, E.; Torrens Guerrini, R. M. (ed.) (2011). *Les llengües al sofà. El plurilingüisme familiar als països de llengua catalana*. Lleida: Pagès.

Bretxa, V. (2006). «Influència del context sociodemolingüístic i institucional en els usos lingüístics dels joves sabadellencs: possibilitats i límits». Comunicació presentada al III Congrés Català de Joves Sociòlegs i Sociòlogues (Barcelona).

— (2009). «El salt a secundària: els preadolescents, consum cultural i llengua». *Zeitschrift für katalanistik*, 22: 171-202.

— (2014). «El salt a secundària. Canvis en les tries lingüístiques i culturals dels preadolescents mataronins en la transició educativa». *Tesi doctoral*, Universitat de Barcelona. Disponible a: <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/145561/VBiR_TESI.pdf?sequence=1>. Consultat el març de 2017.

— (2016). «Trajectòries sociolingüístiques en la transició educativa». *Revista de Llengua i Dret*, 65: 110-125.

Bretxa, V.; Comajoan, Ll.; Sorolla, N. (2009). «De les pràctiques monolingües familiars a la identificació bilingüe: el cas dels preadolescents de Mataró i la Franja». *Noves SL*, hivern de 2009. Disponible a: <http://www.gencat.

cat/llengua/noves/noves/hm09hivern/bretxa_comajoan_sorolla1_9.htm>. Consultat el març de 2017.

Bretxa, V; Comajoan, Ll; Ubalde, J.; Vila, F.X. (2016). «Changes in the linguistic confidence of primary and secondary students in Catalonia: a longitudinal study». *Journal Language, Culture and Curriculum*, 29: 56-72.

Bretxa, V.; Vila, F. X. (2012). «Els canvis sociolingüístics en el pas de primària a secundària: el projecte RESOL a la ciutat de Mataró». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 22: 93-118.

— (2014). «L'evolució dels usos lingüístics dins l'aula des de sisè de primària fins a quart d'ESO». *Revista Llengua i Dret*, 62: 106-123.

Calsamiglia, H.; Tuson, A. (1980). «Ús i alternança de llengües en grups de joves de Barcelona: Sant Andreu del Palomar». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 3: 11-82.

Comajoan, Ll.; Vila, F. X.; Bretxa, V.; Sorolla, N.; Tenorio, X.; Melià, J. (2013). «Els usos lingüístics en família i amb amics de l'alumnat autòcton i al·lòcton de sisè de primària a Catalunya, Mallorca i la Franja». A: Vila, F. X.; Salvat, E. *Noves immigracions i llengües* (pàg. 29-76). Barcelona: MRR Editorial.

Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. (2008). *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya: avaluació de l'educació secundària obligatòria 2006*. (Informes d'avaluació, 11). Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació.

Consell Social de la Llengua Catalana. (2009). «Recomanacions al Govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment de l'ús del català entre la joventut». Disponible a: <http://llengua.gencat.cat/permalink/22bdfa77-538c-11e4-a65d-000c29cdf219>. Consultat el maig de 2017.

De Rosselló, C. «Elección de lenguas de casa a la escuela. Un análisis a partir de las redes sociales». *II Simposio Internacional de Bilingüismo*. Disponible a: <http://webs.uvigo.es/ssl/actas2002/04/07.%20Carles%20de%20Rossello.pdf>. Consultat el gener de 2017.

De Rosselló, C.; Ginebra, D. (2014). «Tries lingüístiques: vuit anys després. L'evolució dels usos lingüístics des de P3 fins a 6è de primària», *Treballs de Sociolingüística Catalana,* 24: 267-280.

Fabà, A. (2003). «L'ús interpersonal del català i altres variables sociolingüístiques. Assaig d'un model interpretatiu. El cas de Santa Coloma de Gramenet». *Revista de Llengua i Dret*, 40: 185-229.

Galindo Solé, M. (2008). *Les llengües en joc, el joc entre llengües: L'ús interpersonal del català entre els infants i joves de Catalunya*. Lleida: Pagès.

Galindo Solé, M.; Vila i Moreno, F. X. (2009). «Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: Llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament». *Noves, S.L.*, Hivern 2009: 37-51.

Gonzàlez i Balletbò, I. (2008). «Els posicionaments polítics dels joves catalans. Una aproximació en clau lingüística». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*.

Disponible a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm08hivern/docs/gonzalez.pdf>. Consultat el gener de 2017.

Institut d'Estadística de Catalunya. (2015). *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Disponible a: <http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/eulp2013.pdf>.

Institut de Ciències Polítiques i Socials. (2008). *Sondeig d'opinió Catalunya 2007*. Barcelona: ICPS.

Larreula, E. (2003). «Els nou parlants, una peça clau per al futur de la llengua: entrevista a Enric Larreula, sociolingüista». *Veu pròpia*, 4. Disponible a: <http://veupropiabarcelona.blogspot.com/2007/11/entrevista-enric-larreula.html>. Consultat el març de 2017.

Marí i Mayans, I. (2012). «Els usos lingüístics: tres consideracions sobre la delimitació conceptual, la consolidació i la modificabilitat». *Treballs de sociolingüística catalana*, 22: 17-26.

Martínez, R. (2008). «Els adjectius 'catalufo' i 'cholo' com a produccions culturals». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Disponible a: <https://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm08hivern/docs/martinez.pdf>. Consultat el gener de 2017.

Melià, J. (2009). «L'ús interpersonal del català a les Illes Balears». A: *Simposi internacional sobre el català al segle XX: Balanç de la situació i perspectives del futur* (pàg. 315-326). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Montoya Abat, B. (2009). «L'ús interpersonal del català al País Valencià». A: *Simposi internacional sobre el català al segle XX: Balanç de la situació i perspectives del futur* (pàg. 327-338). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Nussbaum, L.; Tusón Valls, A. (1995). «The ins and outs of conversation in Catalonia». *International Journal of Catalan Culture*, 9(2): 199-221.

O'Rourke, B.; Pujolar, J.; Ramallo, F. (2015). «New speakers of minority languages: the challenging opportunity». *IJSL*, 231: 1-20.

Ó Riagáin, P.; Williams, G.; Vila i Moreno, F. X. (2008). *Young People and Minority Languages: Language use outside the classroom*. Dublín: Centre for Language and Communication Studies, Trinity College.

Pons, E., Vila, F. X. (2005). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004).* Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana.

Pradilla Cardona, M. A.; Torres-Pla, J. (2012). «Característiques demolingüístiques dels joves de Catalunya a finals de primera dècada del segle XXI». *Treballs de sociolingüística catalana*, 22: 119-134.

Pradilla, M. A. ; Sorolla, N. (coord.). (2015). *IX Informe sobre la situació de la llengua catalana.* Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. Disponible a: <http://blogs.iec.cat/cruscat/wp-content/uploads/sites/15/2016/11/informe2015.pdf >.

Pujolar, J. (1997). *De què vas, tio?*. Barcelona: Empúries.

— (2008). «Els joves, les llengües i les identitats». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Disponible a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm08hivern/docs/pujolar.pdf>. Consultat el gener de 2017.

Pujolar, J.; Gonzàlez, I.; Font, A.; Martínez, R. (2010). *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut.

Rovira i Martínez, M. (2008). «La llengua com a variable d'identitat». *Llengua i Ús*, 42: 72-78.

Rovira, M.; Saurí, E.; Solà, J.; Tressera, M. (2007). *Estudi sobre les representacions simbòliques de la identitat nacional. Les formes d'apropiació dels símbols polítics entre els joves*. Barcelona: Centre d'Estudi de Temes Contemporanis.

SIDE - Servei d'Informació, Difusió i Estudis de la Secretaria de Política Lingüística. (2008). *Informe sobre llengua i joventut per al Consell Social de la Llengua Catalana*. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, Departament de la Vicepresidència, Generalitat de Catalunya.

Solé Camardons, J. (2000). «Competència i ús lingüístics entre els joves a Catalunya. Evolució i perspectiva de futur». A: Noguero, J. *L'ús del català entre els joves* (pàg. 81-87). Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell.

— «El món socioeconòmic i associatiu». A: *Simposi internacional sobre el català al segle XX: balanç de la situació i perspectives* (Centenari de l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007). Barcelona, 24, 25 i 26 d'octubre de 2007).

Sorolla Vidal, N. (2007). «L'evolució sociolingüística als territoris de llengua catalana des dels anys noranta fins a l'actualitat». *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya*, 128: 14-33.

— (2009). «Casa, escola i pati: Usos lingüístics quan s'acaben les classes». *Noves SL*. 2009: 7-21.

Strubell i Trueta, M. (2003). «Possibles aportacions de la psicologia aplicada per al canvi de les normes i els hàbits de tria lingüística». *Treballs Sociolingüística Catalana*, 17: 236-261.

Suay i Lerma, F. (2005). «Un espai per als parlants d'una llengua». *Llengua i Ús*, 34: 27-39.

Suay, F.; Sanginés, G. (2010). *Sortir de l'armari lingüístic*. Barcelona: Angle.

Tormos i Marín, R. (2005). *La influència de l'edat en el comportament electoral a Catalunya. Cicle vital o generació?* Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.

Torres, J.; Vila i Moreno, F. X.; Fabà, A.; Bretxa i Riera, V. (2005). *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003. Llengua i societat a inicis del segle XXI*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Torrijos, A. (2008). «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Disponible a: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm08hivern/docs/torrijos.pdf>. Consultat el gener de 2017.

Trenchs Parera, M. ; Larrea Mendizabal, I. ; Newman, M. (2014). «La normalització del cosmopolitisme lingüístic entre els joves del segle XXI? Una

exploració de les ideologies lingüístiques a Catalunya». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 24: 281-301.

Vila, F. X. (2003). «Els usos lingüístics interpersonals no familiars a Catalunya: Estat de la qüestió a començament de segle XXI». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 17: 77-158.

— (2004). «Hem guanyat l'escola però hem perdut el pati?». *Llengua, societat i comunicació: revista de sociolingüística de la Universitat de Barcelona*, 1: 8-15.

— (2012). *Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

— (2014). «Promoting language use in the school environment: some lessons from the catalan-speaking regions». A: Departament d'Educació, Política Lingüística i Cultura del Gobern Basc i Soziolinguistica Klusterra. *Talking Pupils: 8e Arrue Project 2011: Research Results and Contributions of Experts* (pàg. 137-54). Vitòria-Gasteiz: Departament d'Educació, Política Lingüística i Cultura del Gobern Basc.

Vila i Moreno, X.; Galindo, M. (2006). «Els usos lingüístics en l'educació primària a Catalunya: situació, tendències i perspectives». *Quaderns d'Avaluació*, 6. Disponible a: <http://www.raco.cat/index.php/QuadernsAvaluacio/article/view/119918/159817>. Consultat el gener de 2017.

Vila, I.; Siqués, C.; Oller, J. (2009). «Usos lingüístics de l'alumnat d'origen estranger a l'educació primària de Catalunya», *Zeitschrift für Katalanistik,* 22: 95-12.

Woolard, K. A. (1989). *Double Talk. Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia. Stanford.* Cal.: Stanford University Press.

— (1992). *Identitat i contacte de llengües a Barcelona.* Barcelona: La Magrana.

— (2003). «We don't speak catalan because we are marginalized: Ethnic and class meanings of language in Barcelona». A: Blot, R.K. *Language and social identity* (pàg. 85-104). Westport: Praeger.

View publication stats